

NORGES HØYESTERETT

Den 12. mai 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matheson, Thyness og Steinsvik i

HR-2020-994-U, (sak nr. 19-160151SIV-HRET), sivil sak, anke over beslutning:

A

B

(advokat Håkon Malm)

mot

X kommune

(advokat Endre Gansmo Lysø)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å samtykke til ankebehandling i sak etter barnevernloven om omsorgsovertagelse og samværsfastsettelse, jf. tvisteloven § 36-10.
- (2) A (mor) og B (far) har fire barn sammen. C, født 00.00.2006, D, født 00.00.2008, E, født 00.00.2009 og F, født 00.00.2015. De har felles foreldreansvar for barna. Mor og far har vært samboere siden 2005, med unntak av ett år i 2007/2008. De giftet seg i 2009.
- (3) Det ble første gang gjennomført undersøkelsessak i familien like etter at foreldrene hadde fått sitt første barn. Barnevernstjenesten i Y satte etter dette inn en rekke hjelpetiltak i hjemmet. I 2016 fremmet den sak for fylkesnemnda med krav om omsorgsovertagelse for alle de fire barna. Ved fylkesnemndas vedtak 5. september 2016, sak nr. Z-2016/00, ble omsorgen for barna overtatt av X kommune. Samvær mellom barna og hver av foreldrene ble satt til 6 ganger per år med 3 timers varighet. Barna flyttet etter dette i beredskapshjem. De tre eldste barna flyttet inn i sine nåværende fosterhjem i første halvdel av 2017, mens det yngste barnet, F, har bodd samme sted siden omsorgsplasseringen.
- (4) A og B brakte fylkesnemndas vedtak i sin helhet inn for rettslig overprøving ved Namdal tingrett. Ved Namdal tingretts dom 14. mars 2017 ble fylkesnemndas vedtak stadfestet. Tingrettens dom ble anket til lagmannsretten. Frostating lagmannsrett ga ikke samtykke til å fremme anken. Foreldrene anket ankenektelsen til Høyesterett, som i kjennelse 12. juli 2017 forkastet anken.
- (5) Den 11. januar 2018 fremsatte foreldrene ved brev til barnevernstjenesten krav om opphevelse av den offentlige omsorgen for alle barna, subsidiært krav om utvidelse av samværsretten, jf. barnevernloven § 4-21 og § 4-19. I brev 16. februar 2018 viste barnevernstjenesten til at

det ikke hadde gått 12 måneder siden tingrettens dom, og at forberedelse og oversendelse av sak til fylkesnemnda ville bli oppstartet 14. mars 2018. Ved saksfremlegg 14. juni 2018 forela barneverntjenesten tilbakeføringskravet for fylkesnemnda med forslag om at kravet ikke skulle tas til følge.

- (6) Den 14. september 2018 fattet fylkesnemnda enstemmig vedtak med slik slutning:
- «1. **Begjæring om opphevelse av omsorgsovertakelse av C, født 00.00.2006, D, født 00.00.2008, E, født 00.00.2009 og F, født 00.00.2015, tas ikke til følge.**
  2. **Foreldrene gis rett til samvær med C, D og E 6 – seks – ganger pr. år med 4 – fire – timers varighet pr. samvær. Det gis adgang til å føre tilsyn under samværene.**
  3. **Foreldrene gis rett til samvær med F 4 – fire – ganger pr. år med 3 – tre – timers varighet pr. samvær. Det gis adgang til å føre tilsyn under samværene.»**
- (7) Vedtaket ble ved stevning 15. oktober 2018 i sin helhet brakt inn for Namdal tingrett for rettslig overprøving.
- (8) Namdal tingrett avsa 11. april 2019 dom med slik domsslutning:
- «Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Z sitt vedtak 14. september 2018, sak nr. Z-2018/00, stadfestes.»**
- (9) Foreldrene anket tingrettens avgjørelse til lagmannsretten.
- (10) Frostating lagmannsrett avsa 19. september 2019 beslutning med slik slutning:
- «Det gis ikke samtykke til at anken fremmes.»**
- (11) *A og B* har anket til Høyesterett. Det er anført at det foreligger vesentlige svakheter ved tingrettens dom som gjør at saken skulle ha vært tillatt fremmet etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c.
- (12) For kravet om tilbakeføring er det i korte trekk vist til at tingretten feilaktig legger til grunn at foreldrenes omsorgsevne ikke er tilstrekkelig. Det er også feil at tingretten legger til grunn at barna har særskilte omsorgsbehov. Videre er det en feil at tingretten vurderer oppvekstvilkårene i fosterhjemmet opp mot oppvekstvilkårene i foreldrehjemmet. Det relevante er om foreldrene kan gi barna forsvarlig omsorg.
- (13) Hva gjelder samværsfastsettelsen er det bl.a. anført at samværsomfanget tingretten legger til grunn, ikke legger til rette for en tilbakeføring. Dette er i strid med Den europeiske menneskerettsdomstols storkammerdom 10. september 2019, Strand Lobben med flere mot Norge.
- (14) Det er videre vist til at lagmannsrettens begrunnelse er mangelfull. Saken dreier seg om fire barn, og lagmannsretten må da vurdere samtykkespørsmålet individuelt for hvert enkelt barn.
- (15) *X kommune* har tatt til motmæle. Det er i korte trekk anført at anken i stor grad gjelder sakens faktiske side. Det hefter ikke vesentlige mangler ved tingrettens dom, jf. tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c. Videre må lagmannsrettens begrunnelse anses dekkende.

- (16) Ved kjennelse 28. november 2019 besluttet forberedende dommer at saken skulle stanses i påvente av endelig avgjørelse i barnevernssakene behandlet i storkammer, HR-2020-661-S, HR-2020-662-S og HR-2020-663-S. Etter at storkammeravgjørelsene ble avsagt 27. mars 2020, fikk partene anledning til å sende inn merknader om betydningen av disse avgjørelsene for saken.
- (17) Ankende part har inngitt merknader. I korte trekk er det vist til at det er uheldig at fostermor overværer tilsyn under samvær. Dette følger av HR-2020-662-S. Gjennomføringen av samværet per nå er ikke ideelt for at båndene mellom foreldre og barn skal «styrkes og utvikles», jf. HR-2020-661-S. Tingretten har ikke lagt til grunn for sin avgjørelse at man i størst mulig grad skal bevare familiebandene. I lys av de nylig avsatte storkammeravgjørelsene fra Høyesterett er det klart at tingretten har fastsatt for lite samvær.
- (18) Det er ikke innkommet merknader fra X kommune.
- (19) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling. Dette omfatter blant annet om de lovbestemte vilkårene for ankebehandling i lagmannsretten er oppfylt. Ved denne prøvingen har utvalget full kompetanse.
- (20) Dersom noen av ankevilkårene er oppfylt, hører spørsmålet om det skal gis anketillatelse for hele eller deler av saken under lagmannsrettens skjønn. Høyesteretts kompetanse er da begrenset til å prøve om skjønnet og den begrunnelse som eventuelt er gitt for dette, er forsvarlig, jf. blant annet HR-2017-776-A avsnitt 27 og 57. Som ledd i prøvingen av lagmannsrettens beslutning må ankeutvalget vurdere om tingrettens saksbehandling, herunder dens beslutningsgrunnlag og begrunnelse, medfører at det kan foreligge en krenkelse av retten til familieliv etter Grunnloven § 102 eller Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 8 dersom tingrettens dom blir stående som endelig avgjørelse i saken, jf. HR-2020-661-S avsnitt 61.
- (21) Det fremgår av Høyesteretts avgjørelser i storkammer 27. mars 2020 at det i lys av nyere rettspraksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol, EMD, er behov for visse justeringer i norsk barnevernspraksis. Utvalget viser her særlig til HR-2020-661-S avsnitt 112:
- «Noen av EMDs dommer har vist at beslutningsgrunnlag, avveining eller begrunnelse ikke alltid har vært tilstrekkelig. Særlig har EMD konstatert krenkelser i tilknytning til myndighetenes plikt til å arbeide for gjenforening av barn og foreldre.»**
- (22) Plikten til å arbeide for gjenforening har sammenheng med at det som utgangspunkt skal legges til grunn at det er best for barnet å bo hos sine biologiske foreldre – det biologiske prinsipp. Dette er fremhevet av EMD i mange saker, blant annet i storkammerdom 10. september 2019, Strand Lobben med flere mot Norge, jf. også HR-2020-662-S avsnitt 51. I avsnitt 86 i HR-2020-661-S fremheves betydningen av at hensynene til familieband – både for foreldre og barn – er godt synlige i begrunnelsen fra barnevernet, fylkesnemndene og domstolene. Det heter så:
- «I den enkelte sak må det komme tydelig frem at disse hensynene er vurdert, og hvilken vekt de er tillagt ved avveiningen mot forhold på barnets hånd.»**

- (23) Storkammersakene som er nevnt over, gjaldt henholdsvis adopsjon og omsorgsovertakelse, med tilhørende fastsettelse av samvær. De generelle synspunktene om gjenforening gjør seg imidlertid også gjeldende i saker som reiser spørsmål om opphevelse av omsorgsovertakelse – tilbakeføring – etter barnevernloven § 4-21.
- (24) Tingretten fremhever hensynet til barnets beste som det grunnleggende hensynet ved alle avgjørelser som berører barn. Videre fremheves det biologiske prinsipp og det rettslige utgangspunktet om at barn skal vokse opp med sine biologiske foreldre. Gjennom tingrettens drøftelse vises det blant annet til barnekonvensjonen, Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 8 og praksis fra EMD.
- (25) Tingretten vurderer hvert barns omsorgssituasjon separat på en grundig og balansert måte. Det konkluderes med at samtlige fire barn har særskilte omsorgsbehov. Videre legger tingretten til grunn at foreldrene på det nåværende tidspunkt ikke evner å se barnas særskilte behov. Dette synes å være hovedbegrunnelsen for tingrettens konklusjon om ikke å gi medhold i tilbakeføringskravet til tross for hensynet til familiebandet. Tingretten påpeker imidlertid at det er *dagens situasjon* som er vurdert. I avgjørelsen fremheves det bl.a. at det foreligger «ingen endring i foreldrenes liv som skulle tilsi at det er overveiende sannsynlig at de i dag er i stand til å gi barna forsvarlig omsorg», og at «[d]eres omsorgsevne vurderes som utilstrekkelig til å dekke C, D, E og F sine individuelle omsorgsbehov, slik de er i dag». Tingretten holder med dette muligheten for tilbakeføring åpen dersom situasjonen skulle endre seg. Sett i lys av at saken kan tas opp på nytt om ett år, er ikke gjenforeningsmålsetningen endelig oppgitt. Lagmannsretten slutter seg på dette punktet til tingrettens grundige vurdering av tilbakeføringskravet.
- (26) Det er etter dette ankeutvalgets syn at det ikke er gjort saksbehandlingsfeil ved behandlingen av spørsmålet om tilbakeføring.
- (27) Når det gjelder samvær, legger tingretten til grunn at plasseringene av barna vil være langvarige og sier at hensikten med samværene da er at barna skal ha kjennskap til sin biologiske familie. På denne bakgrunn er samværet fastsatt til seks ganger med fire timers varighet per år for de tre eldste barna og fire ganger med tre timers varighet for det yngste barnet. Ved beregningen av samværsomfanget er det tatt utgangspunkt i tidligere rettspraksis om hvilket omfang som normalt fastsettes ved langvarige omsorgsovertakelser. Det rettslige utgangspunktet tingretten tar, og som lagmannsretten slutter seg til, er nyansert ved de senere avsagte avgjørelsene fra Høyesterett i storkammer. Det mangler en nærmere redegjørelse for hvorfor det er fastsatt et så begrenset samvær selv om gjenforeningsmålsetningen ikke synes oppgitt.
- (28) Ankeutvalget er på denne bakgrunn kommet til at det vil kunne foreligge en krenkelse av retten til familieliv etter Grunnloven § 102 eller EMK artikkel 8 dersom tingrettens dom i samværsspørsmålet blir stående som den endelige avgjørelsen om dette.

(30) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens beslutning oppheves for så vidt gjelder anken over fastsettelsen av samværet.

Erik Thyness
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)